

Bibliografisk teori

Af Svend Bruhns

Bog anmeldelse af:
Friedrich Nestler: *Einführung in die Bibliographie.*
Auf der Grundlage des Werkes von Georg Schneider
völlig neu bearbeitet von Friedrich Nestler.
Stuttgart : Hiersemann, 2005. XII, 231 s.

Svend Bruhns
Forhenværende assisterende fagleder
ved Danmarks Biblioteksskole
Aalborgafdelingen

Denne bog er en helt ny udgave af et værk, der i mange år var det nærmeste, vi kom til en bibliografisk teori på noget europæisk sprog. Schneiders klassiske *Einführung* udkom som selvstændig bog i 1936, men var oprindelig den teoretiske indledning til hans *Handbuch der Bibliographie* (1923). De følgende udgaver af *Handbuch...* rummede kun bibliobibliografien, det gjaldt også 6. udgave af Schneiders værk som Nestler udgav i 1999 (se omtalen heraf i DF-Revy årg. 23, 2000, s.10).

Nestler har struktureret den nye *Einführung* i tre næsten lige store afsnit, først den teoretiske indledning "*Begriff der Bibliographie*", så almen bibliografisk metode og til sidst specifikt om de enkelte bibliografityper "*Die Arten der bibliographischen Literaturinformation*". Schneider lagde i denne bog hovedvægten på fagbibliografi – almenbibliografien havde han behandlet i *Handbuch...*, men Nestler lægger også stor vægt på almenbibliografi og omtaler den nutidige bibliografiske organisering og dens institutioner: Unesco, IFLA, ISBD, ISBN osv. Han er ligeså skeptisk over for ideen om én fuldstændig universalbibliografi, som Schneider var og han kan gentage Schneiders text: "*Op fra et halvt årtusinds papirbjerg rager et sandt bibliografisk uhyre, der vil sluge enhver, der nærmer sig det. Den, der vil søge noget i en universalbibliografi, ville blot flakke forvildet rundt på en sand bøgernes centralkirkegård.*" Det er især den extreme universalbibliografi, som Otlet og La Fontaine skabte i Bruxelles i begyndelsen af 1900-tallet, der spøger i denne sætning. Men Nestler fremhæver også at onlinesøgning og Internettet giver de kolossalt udvidede søgemuligheder. Der er tilføjet mange nye eksempler og litteraturhenvisninger fra adskillige lande; Nestler læser mange sprog, bl.a. dansk.

Schneiders *Einführung* fra 1936 var hovedsagelig en metodelære, men Nestler har skrevet et helt nyt stort indledningsafsnit om bibliografiens begreb og teori. I denne betydningsfulde del nævnes nogle historiske skikkelser og udviklinger, bl.a. F. A. Ebert (1791-1834), som Nestler i parentes bemærket har skrevet en 200 siders bog om (1969), men især præsenteres og analyseres nogle nutidige hovedskikkelser i bibliografisk teori. Det drejer sig om (sovjet)russerne Oleg P. Korsjunov og Abram I. Barsuk, amerikaneren Patrick Wilson, og italieneren Alfredo Serrai.

I Rusland og Sovjetunionen arbejdede man teoretisk og metodisk med bibliografi og bibliografihistorie i mange årtier, idet man hele tiden kredsede om relationen bog - læser. På russisk findes der siden 1960 særdeles dybtgående og omfattende studier i bibliografisk terminologi. Nestler har selv oversat K. R. Simons "*Bibliografiske grundbegreber*" til tysk. Og så findes der en hel del bøger og afhandlinger om bibliografisk teori. Barsuk skrev om bogvidenskab, et overbegreb for flere selvstændige videnskaber, herunder bibliografividenskaben. For Korsjunov er bibliografiens genstand den dialektiske, bibliografiske formidling mellem bog (dokument) og læser (bruger), og helt centralt hos ham står begrebet "bibliografisk information".

Under overskriften "En skarpsindig analyse af funktionen" behandler Nestler dernæst Patrick Wilsons (PW) epokegørende *Two kinds of power* (1968). Bogen har den beskedne undertitel "an essay on bibliographical control", men selvom den "tilsyneladende kun vedrører dele af den bibliografiske virksomhed, så indkredser den faktisk bibliografiens væsen", som Nestler skriver; *Two kinds of power* er en veritabel afhandling. PW (1928-2003) er i de

senere år blevet relativt kendt blandt bibliografi- og informationsvidenskabsmænd, men Nestler citerede ham allerede i første udgave af sin egen *Bibliographie* fra 1977. Nestler har blik for PWs særegne stil og formuleringsevne og mener at genkende G. F. Hegels dialektik i PWs metode: "Han tager almindelige betegnelser som kontrol, beskrivelse, vurdering, relevans osv. og former hypotetiske sætninger og halvsandheder som præmisser, hvis udsagn han drejer dialektisk frem og tilbage for heraf at drage logisk eksakte slutninger, der lader sig bevise som sande." Det finder jeg er en slående karakteristik af PWs metode.

Alfredo Serrai, der har været professor ved Universitet "La Sapienza" i Rom, er uhyre produktiv, han har skrevet hundredvis af artikler og afhandlinger om biblioteksvæsen og især katalogisering og klassifikation og bibliografi. Hans hovedværk er den kolossale bibliografihistorie *Storia della bibliografia*. Bd.1-11, Roma 1988-2001 (hvert bind på ca. 500 sider).

I indledningen i dette værk og i artikler i sit tidsskrift *Il bibliotecario* har Serrai fremsat bidrag til en teori om bibliografi som videnskab. Han kalder den en metateori, idet genstanden for det bibliografiske arbejde er information i sproglig og fikseret form. I det hele taget kan man om de bibliografiteoretikere, som Nestler behandler her og om hans egen bibliografiopfattelse sige, at bibliografi nu ikke mere blot er den snævre "læren om bibliografiene", men må betragtes som et kommunikationsfag.

Nestlers nye værk er uhyre loyalt mod Schneiders original. Schneider skriver meget personligt og særpræget og Nestler har bevaret meget af Schneiders tekst, men korrigerer diskret, hvor det er nødvendigt. Her er også en del interessante henvisninger til nyere litteratur om bibliografisk teori og historie. Nogle



Prof.Dr.Friedrich Nestler og Kilian Nestler

godbidder fra Schneiders pen som er bevaret i Nestlers bog: ”--- og hvis de ikke er døde, så samler de endnu” (s.192) - om bibliofile bibliografer, der tilstræber fuldstændighed i deres bibliografier over originaludgaver. Schneider er skeptisk over for fuldstændighedssyndromet (et udtryk som dog vist ikke findes hos hverken ham eller Nestler). Schneider og Nestler er meget opmærksomme på at selektive og især anbefalende bibliografier skabes i en bestemt tid og bør skabes for et bestemt publikum: ”Samtidig med at man skaber lister over gode og bedste bøger, bliver der skabt usynlige lister over slette bøger” (s.189-90). Det er altså de bøger (dokumenter), der fravælges ved selektionen. De tilslutter sig begge Nietzsches ord: ”Enhver god bog er skrevet for én bestemt læser” (s.188). Derimod er Schneiders udtryk ”brudstykker af middelalderlig verdensanskuelse” om den katolske *Index librorum prohibitorum* vist udgået i den nye udgave; den sidste officielle udgave af denne bibliografi over bøger der er forbudt for de troende, udkom i 1948.

Den nye udgave er nok forøget med 30 %, - der står en del mere på hver side, men der er også gjort mere for, at man lettere finder sig til rette i bogen: der er klummetitler, nu og da marginrubrikker og kapitlerne er brudt op i mindre afsnit. Der er fodnoter men heldigvis også en samlet litteraturliste. Der er imidlertid som sædvanlig i tyske (og danske) bøger ofret for lidt plads til registret. Mange temaer, som er omtalt i bogen, fx om censur i bibliografier, kan man ikke finde via registret eller den ellers ret detaljerede indholdsfortegnelse.

Nestler er tidligere professor i biblioteksvidenskab og docent i Bibliografi ved Humboldt-Universitetet i Berlin. Han har skrevet talrige artikler og afhandlinger og bøger om bibliografi, og har været initiativtager til mange grundige studier af bibliografiteoretiske spørgsmål, der har udmøntet sig i diplom- eller doktorarbejder ved det nu hedengangne, hæderkronede universitet. Hans *Bibliographie*, 2. Aufl. 1989, hvis største del er en bibliobibliografi, men den indeholder også en teoretisk del, der er et af de få seriøse forsøg på at udforme en bibliografisk teori på et vestligt sprog.

Referencer

Nestler, Friedrich: *Bibliographie: Einführung in die Theorie, Methoden und Geschichte der bibliographischen Literaturinformation und in die allgemeinen bibliographischen Verzeichnisse*. 2., neubearbeitete Auflage. Leipzig, 1989. 420 s. (1. Aufl. 1977).

Nestler, Friedrich: Georg Schneider als Theoretiker der Bibliographie. – In: *L'organizzazione del sapere : studi in onore di Alfredo Serrai*. A cura di Maria Teresa Biagetti. Milano : Bonnard, 2004. S. 303-15.

Schneider/Nestler: *Handbuch der Bibliographie*. Begründet von Georg Schneider. 6. Aufl. Völlig neu bearbeitet von Friedrich Nestler. Stuttgart : Hiersemann, 1999. 726 s.

Simon, K.R.: *Bibliographische Grundbegriffe und Fachtermini*. [Oversat fra russisk af Friedrich Nestler]. Leipzig, 1972. 149 s.

Sammenfattende om Nestlers fortjenester sammenlignet med Schneiders værk:

- Værket er gennemført ajourført
- Klarere struktureret
- Helt ny indledning om bibliografisk teori
- Meget af Schneiders klassiske tekst er bevaret